

РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ В УКРАЇНІ

ЛЮДМИЛА КОРОБОВИЧ

Рівненській економіко-гуманітарний інститут

З моменту здобуття незалежності Україна є ареною історичних змін, що пов'язано з переходом від централізованої планової економіки до соціального ринкового господарювання. Досвід показує, що ці зміни є набагато важчими та триватимуть набагато довше, ніж це вважалося раніше. Проте альтернативи цим змінам немає: адже тільки через проведення демократичних та ринково-економічних перетворень можна створити підвалини для тривалого економічного росту, а тим самим - для зростання добробуту українського народу.

Зростаючий інтерес в Україні до професійного спорту пояснюється низкою причин, серед яких зазначимо такі:

- активізація процесу комерціалізації світового спорту;
- рішення МОК про допуск професійних спортсменів в окремих видах спорту до Олімпійських ігор;
- відхід від адміністративно-командних методів керівництва і управління спортом до економічних та перехід до ринкових відносин;
- зміна офіційної політики держави та спортивних організацій щодо виступів українських спортсменів у зарубіжних клубах.

В Україні спорт вищих досягнень ніколи не був професійним спортом. Наявність платних спортсменів - це тільки один з головних компонентів віднесення того чи іншого виду до професійного спорту, але не єдиний. Для розвитку професійного спорту в будь-якій країні необхідні певні соціально-економічні умови: високий життєвий рівень населення, сприйняття ним даного виду спорту як розваги, на яку населення витрачає частину своїх доходів, популярність виду спорту, наявність сучасних спортивних споруд з комфортними умовами для глядачів і т.д., а також правова основа та соціальна захищеність спортсменів-професіоналів. Крім того, організація з того чи іншого виду спорту повинна мати свій статут, систему проведення змагань, направлену насамперед на глядача.

Найбільш реальним шляхом розвитку професійного спорту в Україні є сполучення госпрозрахункового, кредитного методів і акціонерної форми володіння клубами, але в жодному випадку не бюджетного. Професійний спорт - це насамперед продукт ринкової економіки, а не політики держави, хоча його розвиток є можливим і на державній основі.

Професійний спорт в Україні - це комерційно-спортивна діяльність, яка з'являється в ситуації, коли зароджуються ринкові відносини і котра представляє послідовну соціально-культурну розробку ідеї особистої зацікавленості індивіда в кінцевому результаті своєї праці в сфері спортивного бізнесу.

Економічна діяльність у сфері фізичної культури і спорту спрямована на виробництво та реалізацію фізкультурно-спортивних послуг. На певному історичному етапі, а саме тоді, коли в економіці досягнуто досить високого рівня зрілості товарно-грошових відносин, фізкультурно-спортивна діяльність проявляє себе у формі підприємництва. Тому важливо з'ясувати, що являє собою підприємництво у загальноекономічному значенні, які умови його здійснення і що воно дає суспільству.

Підприємницька діяльність у сфері фізичної культури і спорту в цілому здійснюється відповідно до загальноекономічних принципів підприємництва. Водночас, слід підкреслити деякі досить істотні відмінності, зумовлені її соціально-економічною суттю.

У цивілізованому суспільстві існує чимало об'єктивних соціально-економічних факторів, що дають переваги підприємству у сфері фізичної культури і спорту, роблять його привабливим для вкладання капіталу. Як відомо, економіка фізичної культури і спорту відноситься до сфери послуг. Виробництво ж послуг в економічному сенсі - процес більш динамічний, ніж виробництво товарів, що мають матеріальну форму. Це зумовлено тим, що у відтворювальному процесі, який відбувається у сфері послуг, відсутня фаза розподілу, а саме виробництво послуги, як правило, співпадає зі споживанням.

Фізкультурно-спортивна діяльність дуже чітко виявляє цю обставину. Так, під час занять в оздоровчій секції фізкультурник спільно з тренером виробляють фізкультурно-оздоровчу послугу. Водночас, вона й споживається й фізкультурником. Це стосується й спортивно-видовищної послуги, що виробляється під час змагання спортсменом (чи групою спортсменів) і, водночас, споживається глядачами.

Такий характер виробництва-споживання фізкультурно-спортивної послуги значно скорочує шлях від авансування капіталу до отримання прибутку, зменшує час обігу капіталу, підвищує ефективність його використання.

Раніше у підготовці спеціалістів з фізичної культури і спорту економічній освіті не приділялося серйозної уваги.

В попередні роки основні знання економічних основ розвитку фізичної культури і спорту студенти здобували з різних джерел. Як навчальна дисципліна "Економіка фізичної культури і спорту" в інститутах фізичної культури була відсутня. І тільки в середині 90-х років ця дисципліна з'явилася в навчальних програмах ряду ВУЗів фізичного виховання і спорту, наприклад, Українського державного університету фізичного виховання та ін.

Сьогодні не слід розглядати спортивну діяльність серед різноманітних категорій населення - дітей та юнацтва, молоді, працюючого населення, пенсіонерів, інвалідів як єдине ціле. Шкільний, дитячо-юнацький, студентський спорт, масовий спорт, спорт для інвалідів, а також спорт вищих досягнень і професійний спорт, які являються різновидом спортивної діяльності, мають свою специфіку не тільки в організації, управлінні і методиці підготовки спортсменів, але і в економіці їх розвитку. Це обумовлює неоднаковий підхід і до підготовки спеціалістів та вибору стратегії розвитку фізичної культури та спорту в Україні.

ПРОБЛЕМИ НОРМУВАННЯ І ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ СПОРТУ

ОЛЕКСАНДР БОГОСЛАВЕЦЬ

*Рівненське відділення Вищої школи права при інституті
держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*

Правові аспекти в сфері спорту є одними з маловивчених проблем як в правознавстві, так і в межах теорії і соціології спорту. Нормування спортивної діяльності людей можна умовно поділити на:

- ◆ внутрішні – це норми спортивної майстерності, правила проведення спортивних змагань, кваліфікаційні (корпоративні) норми у видах спорту (затверджуються на рівні міністерства або державного комітету, спортивної федерації);
- ◆ зовнішні – це норми адміністративного і кримінального права, які розповсюджуються на сферу спорту, Закон України "Про фізичну культуру і спорт" (затверджуються Верховною Радою – вищим законодавчим органом країни).

Існує точка зору, що значна частина проблем розвитку сучасної системи спорту в Україні пов'язана із недостатньо розвинутою його нормативно-правовою базою.

Дійсно, первинний аналіз правової бази вітчизняного спорту показує, що багато його сфер або ще не підлягає правовому нормуванню, або це нормування є недосконалими і не відповідає потребам сьогодення. Наприклад, це стосується юридичної сторони професійного статусу і кар'єри спортсмена. Проблемним є і рівень його соціального захисту у випадках травми або закінчення спортивної кар'єри. Не відпрацьована достатньо правова база масового спорту і рекреації.

Таким чином, розвиток такого напрямку наукового вивчення проблем спорту як правові нормування, регулювання і контроль можна визначити як актуальний, а також і перспективний з точки зору підвищення ефективності управління розвитком даної сфери.

В якості першого етапу вивчення даної проблеми Соціологічна лабораторія Рівненського відділення Вищої школи права підготувала і провела в м. Рівне в квітні-травні 1999 року декілька зондаж-досліджень:

Соціологічне опитування серед:

□ спортсменів (опитано 70 осіб - представників різних видів спорту, в тому числі, східних одноборств);

□ тренерів і викладачів фізичного виховання, як експертів в сфері спорту (опитано 25 чол).

Аналіз результатів цих досліджень дозволяє визначити декілька проблем по даній темі.

Більша половина опитаних зустрічалась з порушенням правил проведення змагань, але це траплялось, як правило, іноді.

В сфері професійного спорту актуальною є проблема вживання допінгових препаратів з метою покращення процесів відновлення сил організму і досягнення більш високих спортивних результатів. Біля 50 % спортсменів і 90 % експертів негативно оцінюють вживання допінгових препаратів. А 40 % спортсменів та 95 % експертів вважає, що необхідно посилити і вдосконалити допінговий контроль під час змагань. Треба зауважити, що високі норми спортивної кваліфікації, їх зростання стимулює вживання допінгів, а це ставить під загрозу здоров'я спортсмена. В цій сфері спорт найвищий досягнень потребує посилення: наукової експертизи і нормативно-правового контролю з метою встановлення більш оптимального співвідношення між нормами кваліфікації спортивної майстерності і процесом охорони здоров'я спортсмена.